

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (teine koda)

20. jaanuar 2016*

Apellatsioonkaebus — Konkurents — Kartellid — ELTL artikli 101 lõige 1 —
Elektritransformaatorite turg — Suuline kokkulepe turgude jagamise kohta (gentlemen's agreement) —
„Eesmärgil põhinev” konkurentsipiirang — Turuletuleku tõkked — Õigusvastases kokkuleppes
osalemise eeldus — Trahvid — Suunised trahvide arvutamise meetodi kohta (2006) — Punkt 18

Kohtuasjas C-373/14 P,

mille ese on Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 56 alusel 31. juulil 2014 esitatud apellatsioonkaebus,

Toshiba Corporation, asukoht Tōkyō (Jaapan), esindajad: *solicitor* J. MacLennan, *Rechtsanwalt*
A. Schulz ning advokaadid J. Jourdan ja P. Berghe,

apellant,

teine menetlusosaline:

Euroopa Komisjon, esindajad: F. Ronkes Agerbeek, J. Norris-Usher ja K. Mojzesowicz,
kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

kostja esimeses kohtuastmes,

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: esimese koja president R. Silva de Lapuerta teise koja presidendi ülesannetes, kohtunikud
J. L. da Cruz Vilaça (ettekandja), A. Arabadjiev, C. Lycourgos ja J.-C. Bonichot,

kohtujurist: M. Wathelet,

kohtusekretär: vanemametnik L. Hewlett,

arvestades kirjalikus menetluses ja 29. aprilli 2015. aasta kohtuistungil esitatut,

olles 25. juuni 2015. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: inglise.

otsuse

- 1 Apellatsioonkaebuses palub Toshiba Corporation (edaspidi „Toshiba”) tühistada Euroopa Liidu Üldkohtu 21. mai 2014. aasta otsus Toshiba vs. komisjon (T-519/09, EU:T:2014:263; edaspidi „vaidlustatud kohtuotsus”), milles Üldkohus jättis rahuldamata apellandi hagi, milles paluti tühistada Euroopa Komisjoni 7. oktoobri 2009. aasta otsus K(2009) 7601 lõplik EÜ asutamislepingu artiklis 81 sätestatud menetluse kohta (juhtum COMP/39.129 – Elektritransformaatorid) (edaspidi „vaidlusalune otsus”).

Õiguslik raamistik

- 2 Nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määruse (EÜ) nr 1/2003 [EÜ] artiklites 81 ja 82 sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta (EÜT 2003, L 1, lk 1; ELT eriväljaanne 08/02, lk 205) artikli 23 lõike 2 punkt a on sõnastatud järgmiselt:

„Komisjon võib oma otsusega määrata ettevõtjatele ja ettevõtjate ühendustele trahve, kui need tahtlikult või ettevaatamatuse tõttu:

a) rikuvad [EÜ] artiklit 81 või 82; [...]

[...]”.

- 3 Suuniste määruse (EÜ) nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 punkti a kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta (ELT 2006, C 210, lk 2; edaspidi „2006. aasta suunised”) punktis 4 on ette nähtud:

„[...] Trahvi suurus tuleks määrata nii, et sellel oleks piisavalt hoiatav mõju, mille eesmärk ei oleks pelgalt karistada asjaomaseid ettevõtjaid (hoiatav mõju konkreetse juhtumi korral), vaid hoida ära teiste ettevõtjate soov alustada [EÜ] artiklitega 81 ja 82 vastuolus olevat tegevust või sellist tegevust jätkata (üldine hoiatav mõju).”

- 4 2006. aasta suuniste punktis 13 on ette nähtud:

„Trahvi põhisumma kindlaksmääramisel võetakse aluseks nende kaupade või teenuste väärtus, millega on rikkumine otseselt või kaudselt [Euroopa Majanduspiirkonna (EMP)] asjaomasel territooriumil seotud. Üldiselt vaatleb komisjon ettevõtja müüki viimasel rikkumises osalemise täisaastal [...]”.

- 5 2006. aasta suuniste punktis 18 on ette nähtud:

„Kui rikkumine hõlmab laiemat territooriumi kui [EMP] (näiteks ülemaailmsete kartellide korral), ei pruugi ettevõtjate asjaomaste kaupade või teenuste müüginumbrid EMP-s kajastada adekvaatselt iga ettevõtja osakaalu rikkumises. See võib ette tulla eeskätt ülemaailmsete turu jagamise kokkulepete korral.

Sellises olukorras võib komisjon selleks, et üheaegselt oleks näha nii rikkumises osalevate ettevõtjate poolt EMP-s teostatud asjaomaste müükide summa ja iga ettevõtja osakaal rikkumises, välja arvutada rikkumise raames asjaomasel territooriumil (laiem kui EMP) müüdud kaupade või osutatud teenuste koguväärtuse, teha kindlaks iga rikkumises osaleva ettevõtja müügiosa ning kohaldada nimetatud müügiosa samade ettevõtjate poolt EMP-s teostatud müükide summa suhtes. Tulemust arvestatakse müügiväärtusena trahvi põhisumma kindlaksmääramisel.”

Vaidluse taust ja vaidlusalune otsus

- 6 Käesolev kohtuasi puudutab 380 kV ja suurema pingega elektritransformaatoreid, autotransformaatoreid ja põikreaktoreid hõlmavat sektorit. Elektritransformaator on suur elektriseadeldis, mille ülesanne on vähendada või suurendada pinget elektriabelas.
- 7 Toshiba on Jaapani äriühing, kes tegutseb peamiselt kolmes valdkonnas: digitaaltooted, elektriaparaadid ja -seadeldised ning infrastruktuurisüsteemid.
- 8 Seonduvalt äriühingu tegevusega elektritransformaatorite sektoris tuleb komisjoni uurimises arvessevõetud ajavahemiku puhul 9. juunist 1999 kuni 15. maini 2003 eristada kaht etappi. Ajavahemikus 9. juunist 1999 kuni 30. septembrini 2002 tegutses Toshiba selles sektoris oma tütarettevõtja Power System Co. kaudu. Alates 1. oktoobrist 2002 tegutses apellant TM T&D vahendusel, mis on Toshiba ja Mitsubishi Electric'ü ühissettevõtte, millesse mainitud kaks ettevõtjat on koondanud oma elektritransformaatorite tootmise.
- 9 Komisjon otsustas 30. septembril 2008 algatada elektritransformaatorite turu osas menetluse. Vastuväiteteatis võeti vastu 20. novembril 2008. Toshiba vastas sellele 19. jaanuaril 2009. Ärakuulamine toimus 17. veebruaril 2009.
- 10 Komisjon järeldas vaidlusaluses otsuses, et Toshiba osales 9. juunist 1999 kuni 15. maini 2003 õigusvastases kartellikokkuleppes, mis hõlmas kogu EMP territooriumi ja Jaapanit. Kartellikokkuleppe seisnes Euroopa ja Jaapani elektritransformaatorite tootjate vahel suuliselt sõlmitud kokkuleppes, mille eesmärk oli austada kummagi transformaatoritootjate rühma ettevõtjate koduturge ja hoiduda seal müügitegevusest (edaspidi „*gentlemen's agreement*”).
- 11 Komisjon kvalifitseeris *gentlemen's agreement*'i „eesmärgil põhinevaks konkurentsipiiranguks”. Komisjon analüüsis vaidlusaluse otsuse punktides 165–169 ja lükkas seejärel tagasi teatavate menetluse kaasatud äriühingute argumendi, mille kohaselt kartellikokkuleppe ei mõjuta konkurentsi, kuna Jaapani ja Euroopa tootjad ei ole EMP turule sisenemise ületamatute tõkete tõttu konkurendid.
- 12 Komisjon märkis *gentlemen's agreement*'iga loodud organisatsiooni kohta, et kumbki tootjate rühm pidi nimetama sekretärettevõtja. Ta tõdes samuti, et turu jagamise kokkuleppet täiendati kokkuleppes, mille eesmärk oli teavitada sekretärettevõtjat teise rühma territooriumil toimuvatest hankemenetlustest eesmärgiga need ära jagada.
- 13 Lisaks nentis komisjon, et ettevõtjad kohtusid asjassepuutuvas ajavahemikus ehk 9. juunist 1999 kuni 15. maini 2003 ühe või kaks korda aastas. Need koosolekud leidsid aset 9.–11. juunini 1999 Malagas (Hispaania), 29. mail 2000 Singapuris, 29. oktoobrist 1. novembrini 2000 Barcelonas (Hispaania), 29.–30. maini 2001 Lissabonis (Portugal), 18.–19. veebruarini 2002 Tökyös, 26.–27. septembrini 2002 Viinis (edaspidi „Viini koosolek”) ja 15.–16. maini 2003 Zürichis (Šveits) (edaspidi „Zürichi koosolek”). Komisjon leiab, et koosolekute eesmärk oli nimelt *gentlemen's agreement*'i kinnitamine.
- 14 Kõiki neid kaalutlusi arvestades järeldas komisjon, et Toshiba on rikkunud EÜ artiklit 81 ja 2. mai 1992. aasta Euroopa Majanduspiirkonna lepingu (EÜT 1994, L 1, lk 3; ELT eriväljaanne 11/52, lk 3) artiklit 53, mistõttu määras komisjon talle 13,2 miljoni euro suuruse trahvi. TM T&D ja Mitsubishi Electric'ut vaidlusaluses otsuses ei käsitletud.

Menetlus Üldkohtus ja vaidlustatud kohtuotsus

- 15 Üldkohtu kantseleisse 23. detsembril 2009 saabunud hagiavaldusega palus Toshiba tühistada vaidlusalune otsus, põhjendades oma hagi nelja väitega.

16 Üldkohus lükkas kõik väited tagasi ja tunnistas hagiavalduse täies ulatuses põhjendamatuks.

Poolte nõuded Euroopa Kohtus

17 Toshiba palub Euroopa Kohtul:

- esimese võimalusena tühistada vaidlustatud kohtuotsus ning vaidlusalune otsus;
- teise võimalusena suunata kohtuasi uue otsuse tegemiseks tagasi Üldkohtule, ja
- mõista komisjonilt välja esimese kohtuastme ja apellatsiooniaseme kohtukulud.

18 Komisjon palub Euroopa Kohtul:

- jätta apellatsioonkaebus rahuldamata ja
- mõista Toshibaalt välja kohtukulud.

Apellatsioonkaebus

Esimene väide

Poolte argumendid

- 19 Esimeses väites, mis puudutab vaidlustatud kohtuotsuse punkte 230 ja 231, leiab Toshiba, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kuna kohus kvalifitseeris *gentlemen's agreement*'i „eesmärgil põhinevaks konkurentsipiiranguks”, tuginedes selles osas Jaapani ja Euroopa tootjate vahel esinevale võimalikule konkurentsisuhtele. Kuna aga kartelliosalised ei olnud potentsiaalsed konkurendid, ei saanud Üldkohus järeldada, et esineb eesmärgil põhinev konkurentsipiirang. Toshiba leiab, et Üldkohus järeldas, et esineb niisugune potentsiaalse konkurentsi suhe, ekslikult esiteks EMP turule sisenemise ületamatute tõkete puudumisest ning teiseks *gentlemen's agreement*'i olemasolu faktist enesest.
- 20 EMP turule sisenemise ületamatute tõkete puudumise osas väidab Toshiba, et vastav kriteerium ei ole sobiv, et tuvastada potentsiaalse konkurentsi suhte olemasolu Jaapani ja Euroopa tootjate vahel. Selleks oleks Üldkohus pidanud käesoleval juhul tõendama, et Jaapani tootjatel oli tegelik ja konkreetne võimalus tulla EMP turule ning et niisugune turuletulek kujutas nende jaoks majanduslikult jätkusuutlikku strateegiat. Käesolevas asjas muudavad elektritransformaatorite turu tunnused ja toimimine mis tahes tuleku EMP turule majanduslikult jätkusuutmatuks.
- 21 Mis puudutab *gentlemen's agreement*'i, siis leiab Toshiba, et Üldkohus tugines selle olemasolule kui tõendile potentsiaalse konkurentsi kohta Jaapani ja Euroopa tootjate vahel ning seadis ümberlükkamatu eelduse, mille kohaselt juhul, kui kaks ettevõtjat sõlmivad mis tahes kokkuleppe, loetakse neid automaatselt potentsiaalseteks konkurentideks, vabastades sellega komisjoni vastavast tõendamiskohustusest.
- 22 Komisjon leiab, et apellandi argumendid tuleb põhjendamatusse tõttu tagasi lükata.

Euroopa Kohtu hinnang

- 23 Vaidlustatud kohtuotsuse punktis 228 tuvastas Üldkohus, et komisjon järeldas õigesti, et niisugune kokkulepe nagu *gentlemen's agreement*, mis on kokkulepe turgude jagamise kohta, tuleb kvalifitseerida „eesmärgil põhinevaks piiranguks”.
- 24 Siinkohal tuleb meenutada, et ELTL artikli 101 lõikes 1 sätestatud keelu kohaldamisalasse kuulumiseks peab kokkuleppe „eesmärgiks või tagajärjeks” olema takistada, piirata või kahjustada konkurentsi siseturu piires. Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast alates kohtuotsusest LTM (56/65, EU:C:1966:38) ilmneb, et selle tingimuse alternatiivse olemuse tõttu – mida märgib sidesõna „või” – on vaja kõigepealt arvesse võtta kokkuleppe enda eesmärki (kohtuotsus ING Pensii, C-172/14, EU:C:2015:484, punkt 30).
- 25 Nii ei ole juhul, kui kokkuleppe konkurentsivastane eesmärk on tuvastatud, vaja analüüsida selle mõju konkurentsile (vt selle kohta kohtuotsused T-Mobile Netherlands jt, C-8/08, EU:C:2009:343, punktid 28 ja 30, ning GlaxoSmithKline Services jt vs. komisjon jt, C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P ja C-519/06 P, EU:C:2009:610, punkt 55).
- 26 Mis puudutab tegevuse kvalifitseerimist eesmärgil põhinevaks piiranguks, siis tuleneb Euroopa Kohtu praktikast, et teatud liiki koostöö ettevõtjate vahel on oma laadilt konkurentsile nii piisavalt kahjulik, et võiks järeldada, et selle koostöö tagajärgi ei ole vaja kontrollida (kohtuotsus ING Pensii, C-172/14, EU:C:2015:484, punkt 31). See kohtupraktika on seotud asjaoluga, et ettevõtjatevahelise koostöö teatud vorme võib juba nende olemuse poolest pidada tavapärase konkurentsi nõuetekohast toimimist kahjustavaks (kohtuotsus CB vs. komisjon, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, punkt 50).
- 27 Euroopa Kohtu praktikas on samuti ette nähtud, et selle hindamiseks, kas ettevõtjatevaheline kokkulepe on konkurentsile piisavalt kahjulik, et seda saaks lugeda „eesmärgil põhinevaks konkurentsipiiranguks” ELTL artikli 101 lõike 1 tähenduses, tuleb tähelepanu pöörata selle tingimuste sisule, eesmärkidele, mida soovitakse saavutada, ning majanduslikule ja õiguslikule kontekstile, millesse see kuulub (kohtuotsus ING Pensii, C-172/14, EU:C:2015:484, punkt 33).
- 28 Nii on Euroopa Kohus juba otsustanud, et turgude jagamise kokkulepped on iseäranis rasked konkurentsirikkumised (vt selle kohta kohtuotsused Solvay Solexis vs. komisjon, C-449/11 P, EU:C:2013:802, punkt 82, ning YKK jt vs. komisjon, C-408/12 P, EU:C:2014:2153, punkt 26). Euroopa Kohus on samuti leidnud, et turgude jagamise kokkulepetel on konkurentsi kahjustav eesmärk iseenesest ning need kuuluvad ELTL artikli 101 lõike 1 kohaselt sõnaselgelt keelatud kokkulepete kategooriasse, kuivõrd niisugust eesmärki ei saa põhjendada analüüsiga majandusliku konteksti kohta, kuhu kõnealune konkurentsivastane tegevus kuulub (kohtuotsus Siemens jt vs. komisjon, C-239/11 P, C-489/11 P ja C-498/11 P, EU:C:2013:866, punkt 218).
- 29 Mis puudutab niisuguseid kokkuleppeid, siis võib vastava majandusliku ja õigusliku konteksti analüüs, kuhu tegevus kuulub, nimelt piirduda sellega, mis on eesmärgil põhineva konkurentsipiirangu olemasolu tuvastamiseks rangelt vajalik.
- 30 Käesoleval juhul kinnitab Toshiba, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ta kvalifitseeris *gentlemen's agreement*'i „eesmärgil põhinevaks konkurentsipiiranguks”, ilma et ta oleks eelnevalt kontrollinud, kas võimalik EMP turule tulek oli Jaapani tootjate jaoks majanduslikult jätkusuutlik strateegia.
- 31 Siinkohal tuleb meenutada, et Üldkohus analüüsis Toshiba argumenti, mille kohaselt *gentlemen's agreement* ei kahjustanud konkurentsi EMP-s asjaolu tõttu, et Euroopa ja Jaapani tootjad ei olnud Euroopa turul konkurendid. Nimelt selles kontekstis tõdes Üldkohus esiteks vaidlustatud kohtuotsuse punktis 230, et kuna ELTL artikkel 101 puudutab ka potentsiaalset konkurentsi, võib *gentlemen's agreement* piirata konkurentsi, välja arvatud juhul, kui puuduvad Euroopa turule sisenemise ületamatud tõkked, mis välistavad igasuguse potentsiaalse konkurentsi Jaapani tootjate poolt.

- 32 Teiseks leidis Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktides 232 ja 233, et neid tõkkeid ei saa kvalifitseerida ületamatuks, mida kinnitas asjaolu, et Hitachi täitis Euroopas asuvate klientide tellimusi.
- 33 Üldkohus tõdes vaidlustatud kohtuotsuse punktis 231 samuti, et *gentlemen's agreement* on „kindel tõend konkurentsisuhte olemasolu kohta” kahe tootjakategooria vahel, mis – nagu seda kinnitab kohtujurist oma ettepaneku punktis 100 – on asjakohane majandusliku ja õigusliku konteksti element.
- 34 Üldkohtu antud analüüs on aga kooskõlas käesoleva kohtuotsuse punktides 24–29 toodud kriteeriumidega, selleks et tuvastada, et ELTL artikli 101 lõike 1 rikkumisel olid eesmärgil põhineva piirangu tunnused, ilma et vajalik oleks üksikasjalikumalt analüüsida asjakohast majanduslikku ja õiguslikku konteksti.
- 35 Igal juhul tuleb tõdeda, et kuna Toshiba leiab, et Üldkohus järeldas ekslikult, et tõkkes Euroopa turule sisenemiseks ei olnud ületamatud ning et järelikult esines samal turul Euroopa ja Jaapani tootjate vahel potentsiaalne konkurents, kritiseeritakse selliste argumentidega asjaoludele Üldkohtu poolt antud hinnangut, mis põhjusel, et selles ilmselgelt ei moonutatud asjaolusid, ning käesoleva kohtuotsuse teises väites antava analüüsi tõttu jääb välja apellatsioonimenetluses Euroopa Kohtu teostatava kontrolli alt.
- 36 Järelikult tuleb Toshiba esimene väide tagasi lükata.

Teine väide

Poolte argumentid

- 37 Oma teises väites, mis on esitatud vaidlustatud kohtuotsuse punktis 233 sisalduvate Üldkohtu kaalutluste kohta, leiab Toshiba, et Üldkohus moonutas Hitachi kirja sisu. Toshiba märgib, et kuigi Hitachi tegi vaid üldise avalduse, milles ta ei väielnud enam vastu *gentlemen's agreement*'i olemasolule, tuletas Üldkohus sellest, et kõnealune äriühing tunnistas, et ta täitis kolm tellimust, mis pärinesid nende transformaatorite Euroopa klientidelt.
- 38 Hitachi kirja tähendust sel viisil moonutamata ei oleks Üldkohus saanud järeldada, et EMP turule sisenemise tõkkes ei olnud ületamatud, mistõttu ei oleks käesoleval juhul olnud võimalik tuvastada ELTL artikli 101 lõike 1 rikkumist.
- 39 Komisjon palub see väide tagasi lükata.

Euroopa Kohtu hinnang

- 40 Tuleb meenutada, et Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt on ainult Üldkohus pädev tuvastama ja hindama fakte ning üldjuhul uurima tõendeid, millele ta nende faktide tuvastamisel tugineb. Nimelt, kui vastavad tõendid on kogutud nõuetekohaselt, kui on järgitud õiguse üldpõhimõtteid ning tõendamiskohustust ja tõendite kogumist puudutavaid menetlusnorme, on üksnes Üldkohus pädev hindama talle esitatud tõendite tõenduslikku väärtust. See hinnang – välja arvatud juhul, kui tegemist on nende elementide moonutamisega – ei ole seega iseenesest õigusküsimus, mida Euroopa Kohus saaks kontrollida.
- 41 Euroopa Kohtu kontrollile allumiseks peab moonutamine olema toimikumaterjalidest tulenevalt ilmne, ilma et faktilisi asjaolusid ja tõendeid oleks vaja uuesti hinnata.
- 42 Nagu märgib kohtujurist oma ettepaneku punktis 108, ei nähtu Hitachi kirja uurimisest, et Üldkohus oleks sellest ilmnevaid asjakohaseid faktilisi asjaolusid moonutanud.

- 43 Oma kirjas ei piirdu Hitachi sellega, et ta loobub mis tahes vastuväidetest *gentlemen's agreement*'i olemasolu kohta, nagu seda väidab Toshiba. Vastupidi ilmneb Hitachi kirja sõnastusest, et kõnealune äriühing nõustus „[komisjoni] järeldustega *gentlemen's agreement*'i olemasolu ja rakendusala kohta sellisena, nagu need olid vastuväiteteatises välja toodud”. Tuleb aga tõdeda, nagu leidis ka kohtujurist samas ettepaneku punktis 108, et küsimus Hitachi poolt EMP-s kolme lepingu sõlmimise kohta esitati juba vastuväiteteatises.
- 44 Sellest tuleneb, et vaidlustatud kohtuotsuse punktis 233 Üldkohtu esitatud tõlgendusega ei moonutata ilmselgelt kuidagi Hitachi kirja.
- 45 Igal juhul, isegi kui oletada, et Üldkohus moonutas Hitachi kirja sisu, ei saa see kahtluse alla seada järeldust, et komisjon tõendas õiguslikult piisavalt, et tõkked Euroopa turule sisenemiseks ei olnud ületamatud.
- 46 Kõnealune järeldus ei põhine eranditult Hitachi avaldustel, mis on esitatud käesoleva kohtuotsuse punktis 37, vaid ka muudel elementidel. Nii märkis Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 225 esiteks, et komisjon tõi vaidlusaluse otsuse punktis 168 välja kaalutlused, miks turule sisenemise tõkked ei olnud ületamatud, nimelt esiteks, et Korea ettevõtja Hyundai oli äsja tulnud Euroopa turule, ning teiseks, et Jaapani tootjad olid saanud märkimisväärse käibe Ühendriikides ning et asjaomased ettevõtjad ei suutnud tõendada, et Ameerika turule sisenemise tõkked oleksid Euroopa turule sisenemise tõketest väga erinevad. Apellant ei ole apellatsioonkaebuses neid järeldusi vaidlustanud.
- 47 Teiseks tõdes Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 231, et *gentlemen's agreement*'i olemasolu ise kujutab endast argumenti, mis tõsiselt seab kahtluse alla apellandi kaitstava väite usaldusväärse, et tõkked Euroopa turule tulekuks olid ületamatud. Nagu Üldkohus samas punktis õigesti märkis, on ebatõenäoline, et Jaapani ja Euroopa tootjad oleksid sõlminud turu jagamise kokkuleppe, kui nad ei oleks teineteist pidanud vähemalt potentsiaalseteks konkurentideks.
- 48 Neid kaalutlusi arvestades tuleb teine väide tagasi lükata.

Kolmas väide

Poolte argumentid

- 49 Kolmas väide koosneb kolmest osast. Esimeses väiteosas leiab Toshiba esiteks, et vaidlustatud kohtuotsuse põhjendused on vastuolulised kartellis tema osalemise analüüsi puhul, ning teiseks, et Üldkohus moonutas selles kontekstis kasutatud tõendeid, nimelt Viini koosoleku protokoll, äriühingusse Fuji kuuluva M-i sisedokument ning Fuji koostatud selgitav märkus selle koosoleku kohta (edaspidi koos „vaidlusalused dokumendid”). Toshiba on seisukohal, et kui vaidlustatud kohtuotsuse punktis 208 tuvastas Üldkohus õigesti, et appellant loobus Viini koosoleku käigus osalemast edaspidistel koosolekutel pärast TM T&D asutamist, leidis Üldkohus kohtuotsuse punktides 209 ja 211 siiski, et Toshiba osalemine *gentlemen's agreement*'is jääb lahtiseks, sest see sõltub asjaolust, kas TM T&D oli pool või mitte. Üldkohus rääkis seega enesele vastu, kuna ainus asjaolu, mis jäi pärast Viini koosolekut selgusetuks, oli mitte Toshiba kui eraldiseisva ettevõtja, vaid TM T&D osalemine või mitteosalemine edaspidistel koosolekutel ja *gentlemen's agreement*'is.
- 50 Vastavalt teisele väiteosale, mis sisuliselt puudutab vaidlustatud kohtuotsuse punktides 213, 218 ja 220 toodud kaalutlusi, on Üldkohus väidetavalt valesti kohaldanud „avalikult distantseerumise” kriteeriumi, kuna kohus lähtus asjaolust, et *gentlemen's agreement* kiideti heaks Viini koosolekul, selleks et välistada võimalus, et Toshiba avalikult teatab nimetatud koosolekul, et ta ei loe end selle kokkuleppega seotuks. Üldkohus oleks vastupidi pidanud Toshiba arvates asjaolu pinnalt, et Toshiba Zürichi koosolekul ei osalenud, jõudma järeldusele, et Toshiba loobus alates Viini koosolekust kartellis osalemisest.

51 Kolmandas väiteosas heidab Toshiba Üldkohtule ette isikliku vastutuse põhimõtte rikkumist, kuna Üldkohus tõdes, et apellant jätkas kartellis osalemist isegi pärast TM T&D asutamist, kuigi pärast selle ettevõtja asutamist lahkus Toshiba kõnealuselt turult. Siinkohal ei nõustu Toshiba eelkõige vaidlustatud kohtuotsuse punktides 218–221 toodud Üldkohtu kaalutlustega, kuna Üldkohus tegi vea, kui ta sisuliselt kinnitas, et apellandi osalemine rikkumises kuni Zürichi koosolekuni tuleneb asjaolust, et ta „andis teistele osalejatele mõista, et tema või TM T&D osaleb alati *gentlemen’s agreement’is*”, ilma et kohus oleks konkreetselt kontrollinud Toshiba olemasolu nimetatud koosolekul.

52 Komisjon leiab, et see väide tuleb tagasi lükata.

Euroopa Kohtu hinnang

– Kolmanda väite esimene osa

53 Esiteks, mis puudutab kolmanda väite esimeses osas Toshiba etteheidet põhjenduste vastuolulisuse kohta, siis tuleb tõdeda, et see põhineb vaidlustatud kohtuotsuse ekslikul tõlgendamisel.

54 Üldkohus möönis vaidlustatud kohtuotsuse punktis 208 vaidlusalustest dokumentidest lähtuvalt küll seda, et Toshiba isikliku osalemise üle *gentlemen’s agreement’is* pärast Viini koosolekut tuleb veel otsustada TM T&D asutamise tõttu. Kohtuotsuse punktis 209 tõdes Üldkohus selles osas, et vaidlusalustest dokumentidest on võimalik tuletada, et Viini koosoleku järel esines „kahtlusi apellandi edaspidise osalemise suhtes *gentlemen’s agreement’is* ja selle kokkuleppe jätkumise osas ning [...] et aset pidi tulevikus leidma koosolek, mille käigus oli kavandatud arutada seda küsimust”.

55 Siiski esiteks, nagu ilmneb samast punktist 208, leidsid kartellis osalenud ettevõtjad, et apellandi osalemiseta ei ole *gentlemen’s agreement’il* enam mõtet. Teiseks võis Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 211 tõdeda, et *gentlemen’s agreement* ja sellesse kartellikokkuleppe rakendusallasse jäävatest projektidest teatamise eeskirjad kiitsid heaks Viini koosolekul osalejad.

56 Eespool toodust tuleneb, et enesele vastu rääkimata otsustas Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 213 sisuliselt, et vaidlusalustest dokumentidest ei saa tuletada, et Toshiba kavatsus distantseeruda *gentlemen’s agreement’ist* oli teada alates Viini koosolekust ja teistele sellel koosolekul osalejatele selgelt mõistetav, seda enam et nendest dokumentidest ilmnes, et kartelli pikendamisel ei oleks olnud mõtet, arvestades seda, kui oluliseks pidasid pooled kartellis Toshiba osalemist. Järelikult tuleb tagasi lükata kolmanda väite esimene osa, niivõrd kuivõrd see puudutab vastuolu põhjendustes.

57 Teiseks, mis puudutab argumenti, et Üldkohus moonutas vaidlusaluste dokumentide ulatust, siis ei selgu ühestki nimetatud dokumendist, et Toshiba oleks alates Viini koosolekust väljunud *gentlemen’s agreement’ist*. Nagu kohtujurist tuvastas ettepaneku punktides 119–121, selgub esiteks Viini koosolekut puudutavast sisedokumendist, mis pärineb äriühingusse Fuji kuuluvalt M-ilt, et otsustada tuleb veel Toshiba osalemise üle pärast TM T&D asutamist toimuvatel koosolekutel. Tõsi on see, et selle koosoleku kohta äriühingu Fuji koostatud selgitavast märkusest selgub, et „Toshiba eitas võimalust, et ta osaleb koosolekutel pärast TM T&D asutamist (samas kui Mitsubishi neil ei osale)”. Siiski on selles märkuses ka kirjas, et „kuna Mitsubishi nendel koosolekutel enam ei osale, tuleb otsustada, kas TM T&D-l on lubatud neil osaleda”.

58 Teiseks nähtub Viini koosoleku protokollist selgelt, et küsimus Toshiba osalemise kohta edaspidistel koosolekutel tuleb otsustada „suhteliselt kiiresti” ning et see küsimus peab olema järgmise koosoleku põhipunkt. Järelikult ei saa tõdeda, et Üldkohus moonutas tema valduses olevaid tõendeid.

59 Seega ei saa väita, et Üldkohtu põhjendused on vastuolulised või et Üldkohus moonutas tema valduses olevaid tõendeid. Eespool toodud arvestades tuleb kolmanda väite esimene osa tagasi lükata.

– Kolmanda väite teine osa

- 60 Kolmanda väite teises osas heidab Toshiba Üldkohtule sisuliselt ette seda, et viimane ei tuvastanud, et ta teatas Viini koosolekul avalikult, et ta ei loe end *gentlemen's agreement*'iga seotuks, vaatamata sellel koosolekul tema esitatud avaldustele ning asjaolule, et kõnealune äriühing ei osalenud Zürichi koosolekul.
- 61 Siinkohal on kohane meenutada, et ettevõtja kartellikokkuleppes osalemise tõendamiseks on piisav, kui komisjon tõendab, et asjaomane ettevõtja osales koosolekutel, mille käigus sõlmiti konkurentsivastaseid kokkuleppeid, olemata sellele selgelt vastu. Kui osalemine sellistel koosolekutel on tõendatud, peab see ettevõtja esitama tõendid, et ta osales neil kohtumistel igasuguse konkurentsivastase tagamõtteta, näidates, et ta oli oma konkurentidele teada andnud, et ta osaleb neil kohtumistel teisel eesmärgil kui nemad (kohtuotsus Aalborg Portland jt vs. komisjon, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P, EU:C:2004:6, punkt 81).
- 62 Selleks et hinnata, kas ettevõtja on tegelikult end distantseerinud, on just see asjaolu, kuidas kartellikokkuleppe teised pooled asjaomase ettevõtja tahet mõistavad, määrav, et hinnata, kas viimati nimetatud soovis end õigusvastase kokkuleppega mitteseotuks lugeda (kohtuotsus Archer Daniels Midland vs. komisjon, C-510/06 P, EU:C:2009:166, punkt 120).
- 63 Selles kontekstis tuleb märkida, et mõiste „avalikult mitteseotuks lugemine” peegeldab faktilist olukorda, mille olemasolu tuvastab Üldkohus igal konkreetsel juhul eraldi talle esitatud teatud hulga kokkulangevuste ja kaudsete tõendite alusel ning pärast seda, kui on hinnanud asjassepuutuvaid tõendeid ja kaudseid tõendeid nende kogumis. Juhul kui need tõendid on hangitud õiguspäraselt, kui on järgitud tõendamiskoormise ja tõendite kogumise suhtes kohaldatavaid õiguse üldpõhimõtteid ja menetlusnorme, on üksnes Üldkohus pädev hindama talle esitatud tõendite väärtust. See hinnang, välja arvatud juhul, kui tegemist on tõendite ilmselge moonutamisega, ei ole seega iseenesest õigusküsimus, mida Euroopa Kohus saaks kontrollida (vt selle kohta kohtuotsus Comap vs. komisjon, C-290/11 P, EU:C:2012:271, punkt 71).
- 64 Käesoleval juhul tuleb tõdeda, et vaidlustatud kohtuotsuse punktis 208 möönis Üldkohus vaidlusaluste dokumentide analüüsile tuginedes kõigepealt, et esinesid kahtlused Toshiba osalemise suhtes rikkumises pärast Viini koosolekut ning et kartelliosalistel puudus ilma apellandi osalemiseta huvi *gentlemen's agreement*'i jätkamise suhtes.
- 65 Edasi järeltas Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 209 vaidlusalustest dokumentidest, et küsimust Toshiba edaspidise osalemise kohta kartellis ja selle jätkamise küsimust tuleb arutada järgneval koosolekul.
- 66 Lõpuks tõdes Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 211, et vaidlusalustest dokumentidest ilmneb, et Viini koosolekul osalenud ettevõtjad, sh Toshiba kiitsid heaks *gentlemen's agreement*'i ja kartellikokkuleppe rakendusalasasse jäävatest projektidest teatamise eeskirjad.
- 67 Tõenditele antud hinnangu alusel, ja nagu on juba meelde tuletatud käesoleva kohtuotsuse punktis 56, jõudis Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 213 seetõttu järeldusele, et Toshiba ei teatanud lõplikult Viini koosolekul avalikult, et ta ei loe end kartelliga seotuks, arvestades muu hulgas *gentlemen's agreement*'is ette nähtud projektidest teatamise eeskirjade heakskiitmist.
- 68 Seega tuleb tõdeda, et kolmanda väite teises osas palub Toshiba sisuliselt Euroopa Kohtul asendada vaidlustatud kohtuotsuses Üldkohtu poolt tõenditele antud hinnang Euroopa Kohtu vastava hinnanguga.
- 69 Järelikult ja kuna – nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 58 – vaidlusaluste dokumentide analüüsimisel ei ole tõendeid ilmselgelt moonutatud, tuleb kolmanda väite teine osa tagasi lükata.

– Kolmanda väite kolmas osa

- 70 Kolmanda väite kolmandas osas leiab Toshiba sisuliselt, et kuna Üldkohus leidis, et Toshiba osales *gentlemen's agreement*'is ajavahemikus Viini koosolekust kuni Zürichi koosolekuni, ilma et kohus oleks kontrollinud, kas apellant sellel koosolekul tegelikult osales, siis rikkus Üldkohus isikliku vastutuse põhimõtet.
- 71 Siinkohal tuleb meelde tuletada, et ettevõtja osalemine konkurentsivastasel koosolekul loob eelduse, et seal osalemine on õigusvastane, mille kõnealune ettevõtja peab ümber lükkama, tõendades, et ta teatas avalikult, et ei loe ennast kartelliga seotuks, mida sellisena peavad mõistma teised kartelliosalised (kohtuotsus *Total Marketing Services vs. komisjon*, C-634/13 P, EU:C:2015:614, punkt 21).
- 72 Käesoleval juhul tuleb märkida, et Üldkohus tõdes vaidlustatud kohtuotsuse punktis 218, et apellandi väited kartellis kuni Zürichi koosolekuni mitteosalemise tõendamiseks on tulemusetud.
- 73 Sellele järeldusele jõudmiseks viitas Üldkohus oma hinnangule vaidlustatud kohtuotsuse punktide 205–214 kohta ja tugines asjaolule, et Toshiba ei teatanud Viini koosolekul avalikult, et ta ei loe end kartelliga seotuks, ning et sel koosolekul leppisid sellel osalejad kokku, et järgmisel koosolekul, st Zürichi 15. ja 16. mai 2003. aasta koosolekul arutatakse apellandi edaspidist osalemist *gentlemen's agreement*'is.
- 74 Vastav järeldus on otsustava tähendusega, kuna – nagu ilmneb käesoleva kohtuotsuse punktist 66 – kiitsid Viini koosolekul osalejad, sh Toshiba heaks *gentlemen's agreement*'i ja kartellikokkuleppe rakendusalasle jäävatest projektidest teatamise eeskirjad.
- 75 Neil asjaoludel tuleb tõdeda, et Üldkohus ei rikkunud õigusnormi, kui ta leidis, et apellandi osalemine Zürichi koosolekul ei omanud mingit tähendust järeldamisel, et ta jätkas kartellis osalemist kuni viimati nimetatud koosolekuni.
- 76 Seega tuleb kolmanda väite kolmas osa tagasi lükata.
- 77 Seega tuleb kolmas väide tervikuna tagasi lükata.

Neljäs väide

Poolte argumendid

- 78 Oma neljandas väites trahvi põhisumma kindlaksmääramise kohta leiab Toshiba, et Üldkohus ei kohaldanud nõuetekohaselt 2006. aasta suuniste punkti 18 eelkõige osas, mis puudutab mõistet „asjaomane territoorium (laiem kui EMP)”. Kuigi kartell puudutas üksnes EMP ja Jaapani territooriumi, võttis Üldkohus rikkumises poolte osakaalu kohaseks kajastamiseks arvesse elektritransformaatorite tootjate ülemaailmseid turuosasid. Seevastu, kuna õigusvastase kartellikokkuleppe eesmärk on kaitsta EMP ja Jaapani turgu, siis leiab Toshiba sisuliselt, et Üldkohus oleks pidanud trahvi põhisumma arvutamisel arvesse võtma vaid turuosasid nendel territooriumidel.
- 79 Vastupidi vaidlustatud kohtuotsuse punktis 276 Üldkohtu toodud kaalutlustele on ülemaailmsel tasandil turuosade arvesse võtmine põhjendatud vaid siis, kui puuduvad EMP turule sisenemise tõkked. Vastavate tõkete olemasolul, nagu see on käesoleval juhul, ei saa Jaapani tootjatel tekkida sel territooriumil sama suuri turuosasid kui need, mis neil on ülemaailmsel tasandil.
- 80 Toshiba leiab samuti, et kuna igal geograafilisel turul on oma eripära, siis tegi Üldkohus vea, kui ta vaidlustatud kohtuotsuse punktis 288 tõdes, et kasutatud meetod võimaldas arvesse võtta „ülemaailmse turu erinevates geograafilistes sektorites esineda võivaid turule sisenemise tõkkeid”.

81 Komisjon palub käesolev väide tagasi lükata.

Euroopa Kohtu hinnang

- 82 Oma neljandas väites leiab Toshiba sisuliselt, et 2006. aasta suuniste punkti 18 on valesti tõlgendatud, kuna Üldkohus kiitis heaks komisjoni analüüsi, mille kohaselt võib selles sättes ette nähtud „asjaomane territoorium (laiem kui EMP)” hõlmata mitte üksnes EMP ja Jaapani territooriumi, vaid ka kogu maailma.
- 83 Esiteks tuleb märkida, et komisjon võttis 2006. aasta suunised vastu määruse (EÜ) nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 punkti a alusel määratavate trahvide kohaldamiseks, et tagada oma otsuste läbipaistvus ja erapooletus. Sätte eesmärk on muu hulgas tagada trahvi piisavalt hoiatav mõju, mis põhjendab asjassepuutuva ettevõtja majandusliku jõu arvessevõtmist (kohtuotsus Dole Food ja Dole Fresh Fruit Europe vs. komisjon, C-286/13 P, EU:C:2015:184, punkt 142). Nimelt toetab karistatava ettevõtja finantssuutlikkuse arvessevõtmist just see, et trahv peab olema piisavalt hoiatava mõjuga, mida korratakse 2006. aasta suuniste punktis 4 (vt selle kohta kohtuotsused YKK jt vs. komisjon, C-408/12 P, EU:C:2014:2153, punkt 85, ning Dole Food ja Dole Fresh Fruit Europe vs. komisjon, C-286/13 P, EU:C:2015:184, punkt 143).
- 84 Seega peab komisjon iga juhtumi puhul hindama selle asjaolusid ja määrusega nr 1/2003 kehtestatud karistuste korraga taotletavaid eesmärke arvestades, millist mõju soovitakse asjaomasele ettevõtjale avaldada, pidades silmas ettevõtja tegelikku majanduslikku olukorda kajastavat käivet ajavahemikus, mil rikkumine toime pandi (vt kohtuotsus Dole Food ja Dole Fresh Fruit Europe vs. komisjon, C-286/13 P, EU:C:2015:184, punkt 144).
- 85 Teiseks tuleb meelde tuletada, et 2006. aasta suuniste punktis 13, mis puudutab rikkumisi, mille geograafiline ulatus ei välju EMP-st, on ette nähtud, et määratava trahvi põhisumma kindlaksmääramisel kasutatav müügiväärtus on nende kaupade või teenuste käive, mille on ettevõtja seoses rikkumisega saanud. Nimetatud punkti eesmärk on seada ettevõtjale määratud trahvi arvutamisel lähtepunktiks summa, mis kajastaks rikkumise majanduslikku tähtsust ja kõnealuse ettevõtja suhtelist osakaalu rikkumises (vt selle kohta kohtuotsus Dole Food ja Dole Fresh Fruit Europe vs. komisjon, C-286/13 P, EU:C:2015:184, punkt 148).
- 86 Samuti järgitakse 2006. aasta suuniste punktiga 18, kui selles kaldutakse kõrvale suuniste punktis 13 ette nähtud geograafilise ala piiritlemisest, eesmärki kajastada rikkumises osaleva ettevõtja osakaalu ja majanduslikku võimsust võimalikult asjakohaselt, et tagada trahvi piisavalt hoiatav mõju.
- 87 Käesoleval juhul läheb mõiste „asjaomane territoorium (laiem kui EMP)” tõlgendus, milles võetakse arvesse üksnes õigusvastase kartellikokkuleppega seotud territooriume, vastuollu 2006. aasta suuniste punktis 18 ning määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 punktis a toodud eesmärgiga.
- 88 Nagu väitis komisjon oma kostja vastuses, siis kui arvesse oleks võetud vaid käivet EMP-s, ei oleks Toshiba saanud trahvi üldse määrata, kuna kõnealusel äriühingul puudus komisjoni kasutatud võrdlusperioodil käive EMP-s. Lisaks, isegi kui müüki Jaapanis oleks arvesse võetud, oleks sellise lähenemisega tähelepanuta jäetud asjaolu, et *gentlemen's agreement*'i pooled on ülemaailmsel tasandil tegutsevad elektritransformaatorite tootjad. Nagu Üldkohus märkis vaidlustatud kohtuotsuse punktis 275, „oli *gentlemen's agreement*'i tulemuseks see, et asjaomased ettevõtjad ei kasutanud EMP turule sisenemiseks oma ülemaailmset konkurentsipotentsiaali”. Seega, asjaomase geograafilise ala piiritlemine nende kahe territooriumiga ei oleks kohaselt kajastanud ettevõtja osakaalu kartellis ega taganud trahvi hoiatavat mõju.

- 89 Samuti tuleb märkida, et nagu kohtujurist leiab oma ettepaneku punktis 153, oleks vaid Jaapani või EMP territooriumi arvesse võtmine sisuliselt viinud *gentlemen's agreement*'is osalejate premeerimiseni selle eest, et nad järgisid õigusvastast kartellikokkulepet, milles oli ette nähtud, et pooled peavad hoiduma mis tahes müügitegevusest teise ettevõtjate rühma territooriumil.
- 90 Kõnealuseid kaalutlusi arvesse võttes tuleb jõuda järeldusele, et Üldkohus ei rikkunud õigusnormi, kui ta vaidlustatud kohtuotsuse punktides 282 ja 292 kiitis heaks trahvi põhisumma arvutamise meetodi, mida komisjon käesoleval juhul kasutas.
- 91 Eespool toodut arvestades tuleb neljas väide tagasi lükata.
- 92 Kõigist eespool toodud kaalutlustest lähtudes tuleb apellatsioonkaebus tervikuna rahuldamata jätta.

Kohtukulud

- 93 Euroopa Kohtu kodukorra artikli 184 lõikes 2 on ette nähtud, et kui apellatsioonkaebus on põhjendamatu, siis otsustab Euroopa Kohus kohtukulude jaotuse. Vastavalt kodukorra artikli 138 lõikele 1, mida kodukorra artikli 184 lõike 1 alusel kohaldatakse apellatsioonkaebuse suhtes, on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kuna Toshiba on kohtuvaidluse kaotanud ja komisjon on palunud välja mõista sellelt äriühingult kohtukulud, siis tuleb viimaselt välja mõista kulud apellatsioonimenetluses.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (teine koda) otsustab:

- 1. Jätta apellatsioonkaebus rahuldamata.**
- 2. Mõista kohtukulud välja Toshiba Corporation'ilt.**

Allkirjad